אמור

א. סדרם של המועדות בפרשת ה־מועדות (שבפרשתנו) הוא על סדר ה־חדשים שתחילתם בחודש ניסן („ראשון הוא לכם גו׳״[1]): לאחרי הקדמת מצות שבת[2] מבאר את מצוות חג הפסח[3] (ט״ו שבניסן), מצות הקרבת העומר[4] (ט״ז בו), ספירת העומר[5], הקרבת שתי הלחם שב־חג השבועות ומקרא קודש שבו[6], ר״ה[7] יוהכ״פ[8] וסוכות[9].

ולפי סדר זה סידר רבינו הקדוש כמה מסכתות שבסדר מועד, כמ״ש ה־רמב״ם[10] ש„הלך רבינו הקדוש אחר פר־שת המועדות דאמור״[11] — שלכן התחיל במס׳ שבת, ואחרי מס׳ עירובין („שהוא מענין שבת״[12]) סידר מס׳ פסחים ש„היא . . מצוה שני׳ לשבת בפרשת מועדות וכו׳״[12].

אמנם הרמב״ם בספר היד, בספר זמ־נים הכולל את „כל המצות שהן בזמנים ידועים כגון שבת ומועדות״[13], סידר את ההלכות באופן אחר — בראש ס׳ זמנים הל׳ שבת ועירובין (כבמשנה), ולאח״ז הל׳ שביתת עשור (יוהכ״פ), שביתת יו״ט, חמץ ומצה, שופר סוכה ולולב וכו׳.

וכתב המגיד משנה[14] בביאור סדר זה, שהתחיל מהלכות שבת כי „מצות השבת אמורה בלוחות בפרסום רב, ולהיותה חמורה מן השאר . . ולהיות השבת תדיר . . ולהיות סיבת מצותו חידוש העולם והיא פינה כוללת באמונת תורת משה רבינו ע״ה״; ואח״כ סידר „הלכות עירו־בין, והיא נמשכת אחר הלכות שבת ו־ענינה מענין שבת . . הלכות שביתת עשור וראוי הי׳ להקדימן לשאר להיותו חמור מן השאר . . ולהיותו יום כפרה . . ולהיות איסור המלאכה בו בשוה עם איסור השבת . . ראוי לסמוך הלכותיו להלכות שבת . . הלכות שביתת יו״ט, והוא כולל לשלשת הרגלים ולר״ה לפי שהשביתה בהם שוה וראוי הוא להיות הדבר הכולל לכולם קודם הדבר הפרטי . . הלכות חמץ ומצה, עתה בא רבינו לבאר בפרט המחוייב בכל יו״ט מלבד השביתה, והתחיל בביאור ענייני חג ה־פסח לפי שנזכר בתורה תחלה, ולהיות חדש ניסן אשר בו הפסח ראשון לחדשי השנה, ולהיות בענין החמץ עונש כרת והחמור קודם . . הלכות שופר וסוכה ולולב, ועניין בחודש השביעי . . והן מצוות עשה וכו׳״ [ואח״כ ממשיך לבאר טעם סדרן של שאר ההלכות דספר זמנים: שקלים, קידוש החודש, תענית, (מצוות דאורייתא, ואח״כ מצוות דרבנן —) מגילה וחנוכה].

---

1) בא יב, ב.
2) כג, ג.
3) כג, ה ואילך.
4) כג, יו״ד ואילך.
5) כג, טו־טז.
6) כג, טז ואילך.
7) כג, כד־כה.
8) כג, כז ואילך.
9) כג, לד ואילך.
10) בהקדמתו לפיהמ״ש.
11) ל׳ התוי״ט בפתיחתו למס׳ שקלים בביאור דברי הרמב״ם שבהערה הקודמת.
12) לשון הרמב״ם בפיהמ״ש שם. וע״ש מה שמבאר בשאר המסכתות. ואכ״מ.
13) ל׳ הרמב״ם בהקדמתו לספר היד בביאור חלוקת י״ד ספרי היד.
14) בהקדמתו לספר זמנים שברמב״ם.

ולכאורה צריך ביאור: זה שלא הביא בס' זמנים דיני הקרבת העומר ושתי הלחם והקרבת קרבנות דכל המועדים ש„בפרשת המועדות", מובן, כי הרמב"ם סדרם לפי ענינם בספר עבודה וקרבנות; אבל בנוגע לדיני עצם המועדים וה־רגלים, מכיון שתוכן ספר זה הוא כשמו „ספר זמנים" — „מצות שהן בזמנים ידו־עים" — במה גדול כוחם של טעמים הנ"ל במגיד משנה לסדר את ההלכות של המועדים באופן שונה מכפי שהמו־עדים סדורים בתורה שבכתב (ובמשנה)?

גם צריך ביאור במה שאיחר הלכות קידוש החודש לאחרי כל הלכות המו־עדים — קרוב לסוף ספר זמנים. ובפרט שקביעות כל המועדות תלוי' בקידוש החודש, וכמ"ש הרמב"ם[15] „מצות עשה מן התורה על בית דין שיחשבו וידעו כו' וישלחו ויודיעו שאר העם באי זה יום הוא ראש חודש כדי שידעו באי זה יום הן המועדות שנאמר[16] אשר תקראו אותם מקראי קודש"[17], וא"כ הו"ל להרמב"ם להקדים הל' קידוש החודש לפני כל הלכות המועדים שבספר זמנים (דהיינו גם לפני הל' שביתת עשור)[18], וכמו שהוא בתורה שבכתב, שלפני פרשת המועדות מקדים הפסוקים „אשר תקראו אותם מקראי קודש" (הנ"ל ברמב"ם), „אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם"[19].

ויתירה מזו: במנין המצות בריש ספר היד (ועד"ז בספר המצות) אכן מונה ה־רמב"ם המצות לפי סדרם בשנה, וכסי־דורם בתורה שבכתב בפרשת המו־עדות[20], מתחיל משבת[21], ולאח"ז המצוות דפסח ביחד עם מצות השביתה שבו[22], ספה"ע, שביתה דשבועות, ר"ה[23] ויוהכ"פ (והתענית בו), שביתה בא' וח' דסוכות,

15) הל' קידוש החודש פ"א ה"ז.

16) פרשתנו כג, ב.

17) וממשיך „ונאמר (בא יג, יו"ד) ושמרת את החוקה הזאת למועדה".

18) במ"מ בהקדמתו הנ"ל: ונתאחרו אע"פ שעניינו כולל לקביעות כל המועדות לפי שאינו נוהג בכל מקום, וגם להיות הדברים הקודמים מסורים לכל אדם וקדוש החודש מסור לב"ד מומחין בלבד, וראוי להקדים מה שעניינו מצוה או אזהרה לכל העדה למה שהוא ליחידים מהם.

אבל לכאורה ביאור זה מתאים בספר כמו טור ושולחן ערוך, שבו באו הדינים לפי סדר קיומם, וכן דבר המסור לכל אדם בא קודם. אבל בספר הרמב"ם שחלק אותם לפי סדר הענינים, הרי כשם שהוא בהסדר דגוף ההלכות, שמתחיל בידיעת יסודי ההלכה ואח"כ באופן קיומה בפועל, ולא כבשו"ע שמתחיל בביאור המעשה בפועל [בהתאם לחילוק הספרים: בשו"ע עיקרו מעשה הדינים, וברמב"ם בעיקר הוא ספר ידיעת ההלכות, כמשנ"ת בס"פ — ראה לקו"ש חט"ו ע' 374. ועוד], כן הוצרך להיות, לכאורה, גם בסדר ההלכות בכל ספר, דמקור ויסוד ההלכות — שב„ספר" — הוצרך להקדימו לפני ההלכות המסתעפות מזה, וע"ד שבספר מדע מקדים הל' יסוה"ת (ובו גופא — ד' פרקים הראשונים שבהם דברים יסודיים יותר), לפני הכל — לפי שהם יסודי התורה.

19) כג, ד.

20) ועד"ז הוא במנין המצות במל"ת, שסדרן הוא — שבת, פסח, שבועות, ר"ה, יוהכ"פ, סוכות (מל"ת שכ־שכט).

21) מ"ע קנד־קנה.

22) מ"ע קנו־קס.

23) אלא שמצות שופר כ' לבסוף (מ"ע קע), וי"ל כי שמיעת קול שופר לא נאמרה בפרשתנו (פרשת המועדות) כ"א „זכרון תרועה" (כג, כד), והרמב"ם למדו שם מן הכתוב „יום תרועה יהי' לכם" שבפ' פינחס (כט, א).

*) ובספר המצות שלפנינו באה אזהרה דעשיית מלאכה דיוהכ"פ לאחר שמע"צ (ל"ת שכט). וראה סהמ"צ הוצאת הר"ח העליר שם שבכמה העתקות דסהמ"צ בא יוהכ"פ לפני איסור מלאכה דסוכות.

מצות סוכה ולולב[24]. ומצות קידוש ה־חודש באה לפני המצות דכל המועדים[25], גם דשבת, וכמו בתושב"כ שהכתוב[16] „מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש" בא גם לפני הציווי דשבת שב־פרשתנו[26].

ב. ויובן זה בהקדים ביאור דברי ה־כתוב שהקדים הרמב"ם לפני סדר זמנים — „נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה"[27].

וצריך להבין: פשוט הוא, שהכתובים שמקדים הרמב"ם לפני כל ספר מספרי היד, הרי הם כעין הקדמה ופתיחה ל־(תוכן) ההלכות שבספר[28]. ולכאורה, תוכן פסוק זה (לא רק שאינו שייך להלכות שבספר זמנים, אלא) הוא ענין הפכי מתוכן הספר: ספר זמנים מכיל הוא „כל המצות שהן בזמנים ידועים", והיינו מצות והלכות שחיובן אינו תמידי כי אם בזמנים מסוימים — שבת יוהכ"פ יו"ט שופר סוכה לולב וכו'; ואילו הפסוק „נחלתי עדותיך לעולם" מורה ומדגיש ענין התמידיות שבמצות, שהם נחלה ו־ירושה תמידית, היפך ההדגשה שבמצוות אלו שהן בזמנים ידועים.

ויתירה מזו: הרמב"ם עצמו מדגיש[29] שזהו החילוק בין המצות דספר אהבה להמצות שבספר זמנים, שבספר אהבה „אכלול בו כל המצות שהם תדירות ש־נצטוינו בהם כדי לאהוב המקום ולזכרו תמיד כגון קריאת שמע ותפלה ותפלין וברכת כהנים ומילה בכלל לפי שהוא אות בבשרנו להזכיר תמיד בשעה שאין שם לא תפלין ולא ציצית כו'", משא"כ בספר זמנים ש„אכלול בו כל המצות שהן בזמנים ידועים", כנ"ל[30].

וכיון שהרמב"ם עצמו מגדיר את ה־חילוק בין ספר זמנים לספר שלפניו בזה שהמצוות שבו אינן תמידיות — יפלא ביותר אמאי הקדים לספר זה את הכתוב המדגיש את התמידיות במצות — „נחלתי עדותיך לעולם".

[ודוחק לומר שהוא מפני סיום הכתוב „כי ששון לבי המה", שימים טובים[31] הם מועדים לשמחה[32], שהרי אין זה תוכן המצות שבספר זה, לפי מ"ש הרמב"ם עצמו כנ"ל, ופשיטא שאין זה שייך לה־מצוות דכל הספר כמו יוהכ"פ, שקלים ועוד].

וי"ל שבפסוק זה בא הרמב"ם להגדיר את מהותו של ספר זמנים, וזה מבאר גם את סדר ההלכות שבספר זה, כדלקמן.

ג. ביאור הדבר:

מצוות שחיובן הוא בזמן מסויים יש בהם שני ענינים: חלות המצוה על הזמן, שזמן זה יש בו מצוה זו, וחלות החיוב על האדם. וי"ל שבהתאם לב' ענינים אלו הם שני הסדרים הנ"ל: מצד החלות על

---

24) מ"ע קסא־קסט.

25) מ"ע קנג.

26) וראה פרש"י כג, ב. ד (ושניהם (עבור שנה וקדוש החודש) הם בכלל הל' קדה"ח ברמב"ם).

27) תהלים קיט, קיא.

28) ראה לקו"ש חי"ח ע' 415 ואילך ע"ד הכתוב „שאלו שלום ירושלים" בהקדמה לספר עבודה (בריש הל' ביהב"ח).

29) בהקדמתו לספר היד.

30) ולהעיר שגם המצות שבספר מדע, שבו מבאר הרמב"ם „יסודי התורה" — אמונת ה' יחודו ית' אהבת ה' ויראתו, וכו' — כולם הם ענינים וחיובים תמידיים שלא יופסק מעל האדם רגע א' כל ימי חייו, וכמ"ש החינוך באגרת שבריש ספרו, ועד"ז עוד כמה מצות שבספר המדע — הל' ת"ת ועוד.

31) וגם שבת כמ"ש בספרי עה"פ (בהעלותך י', י) וביום שמחתכם, אבל לא הובא ברמב"ם.

32) ועד"ז הימים שבהל' תעניות כמ"ש הרמב"ם בסוף הל' תעניות.

הזמן מתאים לסדר את החיובים לפי סדר הזמנים בשנה, ומצד חלות החיוב על הגברא הרי החיוב על הגברא הוא חיוב תמידי[33], ולכן סדר ההלכות הוא בהתאם לתוכנם (כפירוש הה"מ וכיו"ב).

וזהו ההפרש בין הסדר שבתושב"כ (ובמשנה) לסדרו של הרמב"ם:

בפרשת מועדות שבתורה מודגש ענין הזמנים — שישנם זמנים ידועים שהם חלוקים ומיוחדים משאר ימות השנה, וכתוצאה ממעלתם צריך האדם לקרוא אותם מקראי קודש, ולקיים בהם ה־חיובים והמצות השייכים להם.

שלכן ההקדמה לפרשת המועדות היא „מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי", „אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם" (ומדגיש קביעות זמנו של כל מועד — „בחודש הראשון בארבעה עשר לחודש בין הערביים פסח לה' ובחמשה עשר יום לחודש הזה חג המצות לה' גו'"[34], וגו'), היינו שישנם ימים מיוחדים ה־נבדלים משאר הימים, „מועדי ה'", וב־מילא על האדם לקיים המצות בהם, איסור מלאכה וקיום מצות אכילת מצה וכו'.

אמנם דיני המועדות כפי שהם בספר הרמב"ם, בספר של הלכות וחיובי האדם — הרי עיקרם הוא ע"ד חיובי הגברא: שביתה בשבת, שביתת עשור, שביתת יו"ט, קיום המצות — הלכות חמץ ומצה, שופר סוכה ולולב, מבלי הדגשת היחוד של הזמן (יום כפור, חג הפסח וכיו"ב) הגורם להחיובים והאזהרות של הגברא.

ויתירה מזו י"ל, שהגדרת החיוב על הגברא (בספר הלכות) הוא — שישנם חיובי גברא מסויימים[35]: שביתה ממלא־כה, שביתה מאכו"ש, קיום מצות מיוח־דות[36] — והתורה קבעה זמנים מיוחדים שבהם צריך האדם לקיים מצות ואזהרות אלו (בפועל)[37].

---

33) שלכן כאו"א מצווה ועומד לקיים כל מצוה ומצוה בזמנה, עי"ז שיכין מבעוד מועד את כל הדרוש לקיום המצוה בזמן חיובה.

וראה לקח טוב (להר"י ענגל) כלל ו — השקו"ט אם מצות הנוהגות בזמנים מיוחדים כל עיקר החיוב שלהם הוא רק בשעת זמן המצוה או דחיובו בכל השנה. וע"ש, שגם את"ל שהחיוב הוא רק בזמן המצוה, נראה פשוט דמי שאין לו אלא לולב אחד לפני סוכות ויודע שגם בסוכות לא יהי' לו רק לולב זה וישרפנו לפני סוכות אזי חשוב מה"ת מבטל עשה כיון שיודע שע"ז לא יוכל לקיים החיוב תורה בעת אשר יבוא עליו.

בצפע"נ על הרמב"ם הל' שבועות פ"ה הט"ו: „והנה באמת יש נ"מ בין מ"ע. שיש מ"ע שהחיוב חל עליו רק בזמנו אבל קודם לכן אין עליו חיוב כלל שיעשה המצוה בזמנו ויש שאף קודם לזה מחויב לראות שכשיבוא הזמן יקיים המצוה (ע"ש מ"ש לייש דברי התוס' בקידושין (כט, א) דאמאי מילה לא הוי מ"ע שהז"ג דהא אינו נימול בלילה) . . וס"ל לרבינו דגבי סוכה כיון שצריך שלא יהא מן העשוי והוה העשי' ג"כ מן ההכשר שפיר י"ל דיש עליו חיוב כל השנה שיהא לו סוכה בזמנה . . משא"כ במצה דאין עליו חיוב כלל קודם הזמן שיאכל בזמנו". — אבל לכאורה מובן דמ"ש שאין עליו חיוב כלל קודם הזמן, היינו שאין עליו חיוב עשי', אבל החיוב (דאכילת מצה בליל פסח) אקרקפתא דגברא הוא חיוב תמידי גם קודם הפסח (וראה מנ"ח מ"ע ה. ועוד). ונתבאר בארוכה במק"א. וראה גם לקו"ש חל"ה ע' 65 ואילך ובהערות שם. ואכ"מ.

34) כג, ה־ו.

35) שלכן לא סידר הלכות קדוש החודש בראש ספר זמנים.

36) וי"ל שזוהי הכוונה בדברי המדרש (ב"ר פצ"ב, ד. וש"נ) „דשמר יוסף את השבת קודם שלא תינתן", היינו כמו שהוא בפ"ע שהוא לפני וקודם שבאהבזמן. וראה לקו"ש ח"כ ע' 203 ואילך.

37) להעיר משו"ע אדה"ז מהד"ת ס"א ס"ח „כי עת רצון שלמעלה ויחודים עליונים שבק"ש ותפלה

ולפיכך באו דיני המועדים לא לפי סדר הזמנים כ"א לפי סדרם בתוכן, ב־קיומו של הגברא, כפירוש הה"מ:

התחלתן היא בהאזהרות והאיסורים, הל' שבת והל' שביתת עשור ד"כל מלא־כה שחייבין על זדונה בשבת סקילה חייבין על זדונה בעשור כרת כו'"[38], והל' שביתת יו"ט ד"שביתת[39] כולן (ד־"ששת ימים"[39]: א' וז' של פסח א' וח' של סוכות, יום חג השבועות יום דר"ה) שוה שהן אסורין בכל מלאכת עבודה חוץ ממלאכה שהיא לצורך אכילה כו'". ולאח"ז מבאר את חיובי וקיומי המצות שבמועדים.

ד. וזהו מה שהקדים הרמב"ם בריש ספר זמנים את הכתוב "נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה", כי בפסוק זה מוגדר ומודגש יסוד זה שבחובות זמניות:

כאשר מדובר אודות מצות שחיובן תמידי ותדיר, אין צורך לראיות מפסו־קים שיש בהן ענין התמידיות:

אבל כאשר המדובר בספר זמנים — מצות שהן בזמנים קבועים וידועים כגון שבת ומועדות, ולא מצות שחיובן תמידי — מדגיש הרמב"ם, שלא תימא שכל כולן של חיובים אלה אינו אלא תוצאה מהזמנים, אלא גם הן חיובים תמידיים, "נחלתי עדותיך לעולם", וכנ"ל, שלפי הרמב"ם גדרם של המצות דזמנים אלה, הוא חיוב תמידי על הגברא, שהאזהרה דשביתת שבת ויו"ט עד"מ "משעבדת" את הגברא "לעולם"[40], באופן שאצל הגברא ישנו השעבוד של ענין השביתה באופן תמידי.

וזהו גם הדיוק "נחלתי עדותיך לעו־לם", ש"כמו נחלה הם לי . . שאני מוחזק בהם כאדם המוחזק בנחלתו לעולם שלא אצא מהם שעה אחת שלא אחזיק בהם"[41].

וזהו גם מה שממשיך "כי ששון לבי המה": אם חיובי המועדות היו רק תוצאה מהזמן, הרי זה ענין שאינו תמידי, אבל להיות שהם "ששון לבי" של ה־גברא, שהאדם מרגיש שמחה בלבו על זה שנצטווה בהם, הרי ענין זה הוא לא רק בעת קיומן בפועל אלא "נחלתי עדותיך לעולם", כנ"ל.

ה. ויש להוסיף בתוכן ענין כוונת ההלכות דהמצות דספר זמנים, ע"פ דיוק הלשון "עדותיך", שכידוע שבת ויו"ט הן מצוות שבגדר "עדות", ובלשון הרמב"ם (בסוף הל' שבת) "והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם"[42] (ועד"ז הוא בימים טובים "שכולם שבתות ה' הן"[43]).

ויש לבאר דיוק לשון הרמב"ם "וה־שבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם" — שזה שהאות דשבת היא לעו־לם אין זה ענין צדדי, אלא שזה מוכרח מצד עצם הדבר ששבת היא "אות" ו־"עדות", כי "עדות" אמיתית הרי קביעת המציאות שעל ידה היא לעולם (ש"י העדות נקבע לעולם שכן היתה המצי־אות), וכן הוא ב"עדות" ד"שבת", שהאות

וקדושת שבת ויו"ט הוא למעלה מגדר המקום והזמן רק שמאיר למטה לכל מקום ומקום זמנו הראוי לו". וראה רד"ה תקעו תרס"א. ועוד.

38) הל' שביתת עשור פ"א ה"ב. וראה לעיל בפנים ס"א מהמגיד משנה.

39) הל' שביתת יו"ט פ"א ה"א.

40) והיינו לא רק כפשוטו שמקיים מצות אלו לעולם — השבתות ויו"ט, דמאי קמ"ל.

41) רד"ק לתהלים שם.

42) כנאמר (תשא לא, יז) "ביני ובין בנ"י אות היא לעולם גו'".

43) הל' שבת פכ"ט הי"ח.

בין ישראל להקב"ה שע"י השבת קיימת לא רק ביום השבת, אלא היא אות „לעו־לם", הקיימת באופן תמידי.

ונמצא, שהגדר ד„עולם" — תמידיות — שבמצות אלו דספר זמנים, הוא לא רק מחמת חיוב הגברא, שהחיוב עליו הוא תמידי, כ"א גם מפני שתוכנם של מצות אלו ישנו „לעולם", ובפשטות — שפעולת המצות בזמנים אלה פועלת גם על כל הזמן שבינתיים, שבת — בכל ששת ימי השבוע[44], יו"ט — על הזמן בין יו"ט ליו"ט[45], שביתת עשור — על כל השנה כולה עד שביתת העשור הבאה.

ועד"ז הוא בפעולת קיום המצות שב־זמנים ידועים: מצוות סיפור יצי"מ ושאר המצות והפעולות שבהל' חמץ ומצה, ענינם ותוכנם הוא שיזכרו את יצי"מ במשך כל השנה כולה, וכמו שהוא כ־פשוטו, שזכירת יצי"מ בכל יום, באה ונמשכת מזכירת יצי"מ בדיבור ובמַעשה שבליל פסח[46]. וכן במצות שופר וסוכה ולולב, שמעשים אלה משפיעים ופועלים על כל השנה כולה.

ומודגש ביותר בדברי הרמב"ם בסוף הל' לולב, שמסיים ע"ד השמחה „שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הא־ל שצוה בהן" שהיא „עבודה גדולה . . וכל המונע עצמו משמחה זו כו'". דלכאורה: הרי „יותר ממה שהי' רבינו (הרמב"ם) חכם בדיני התורה כו' עוד איזן וחקר ותיקן בהפלגת סדורו בספריו"[47], וכל הלכה שכתב בספרו כתבה במקומה ה־ראוי להּ[48]. והרי חובת השמחה בעשיית המצות ובאהבת הא־ל אינה שייכת להל־כות סוכה ולולב ומדוע הכניסה הרמב"ם כאן? אלא שהכח לשמחה של מצוה ואהבת הא־ל שצ"ל אצל האדם תמיד [שהרי צריך לאהוב את ה' תמיד[49], ול־קיים מצותיו — ד„אני נבראתי לשמש את קוני"[50]], נמשכת מהשמחה שמבאר שם הרמב"ם לפנ"ז[51] — „השמחה יתירה" שב־חג הסוכות.

ומשמיענו הרמב"ם, שזהו לא רק דין בשמחה של מצוה, שהיא באה ונמשכת מה„שמחה יתירה" שבחג הסוכות, אלא (גם) לאידך, שהשמחה שישמח אדם ב־עשיית המצוה הוא דין בהל' סוכה ו־לולב, היינו פרט מתוכן הלכות אלו, כלומר: שלימות גדר השמחה דיו"ט, ובמיוחד שמחה יתירה דחג הסוכות, הרי היא כשהחג פועל ומשפיע באדם שמחה יתירה של מצוה תמיד כל הימים.

ו. ובעומק יותר יש לומר, שהגדר ד„לעולם" במצוות אלו הוא לא רק ב־קיום הגברא, שקיומן בזמן זה משפיע על מעשה האדם במשך כל השנה, אלא גם בנוגע לעצם החפצא ד„זמן".

שבזה מתורץ מדוע קרא הרמב"ם ספר זה בשם „ספר זמנים" ולא „ספר מועד(ים)", דלכאורה מה טעם שינה מהשם מכמו שהוא במשנה, סדר מועד, ובפרט ד„מועד" מורה על זמן מיוחד — משא"כ „זמן" (זמנים) הוא דבר הקיים וישנו בעצם בהבריאה.

ויש לומר הביאור בזה:

---

44) דישנה זכירת שבת בכל ששת ימי השבוע (רמב"ן יתרו כ, ח), שנמשכת מזכירת קדושת שבת — ראה לקו"ש חל"א ע' 103 ואילך.

45) ראה לקו"ת ברכה צח, ב.

46) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 147 ובהנסמן שם.

47) ל' ההמ"מ בהקדמתו שם כאשר מתחיל לבאר ע"ד הסדר שבהל' שבת.

48) עיין בארוכה בהקדמת ההמ"מ הנ"ל.

49) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ג.

50) משנה וברייתא סוף קידושין. וראה רמב"ם הל' דעות פ"ג ה"ג.

51) פ"ח הי"ב.

במצות שקיומן תלוי בזמן — י"ל בב' אופנים (ע"ד הנ"ל): א) שהזמן קיים ומובדל בפ"ע בתור יום מיוחד, שבת ויו"ט (ע"י קידוש ב"ד וכיו"ב) וזמן זה גורם להאדם הנמצא בזמן זה שיקיים המצוות שבו, ב) שהעיקר הוא חיוב המצות של האדם, אלא שקיומן בפועל מותנה בזמן זה, ולאופן זה לכאורה אין להאדם והזמן קשר ישר.

וזהו שמשמיענו הרמב"ם בזה שסידר ההלכות לא לפי סדר זמנם הקבוע בסדר השנה (כבתושב"כ), וכתב בעיקר צד החיוב גברא שבזה, ולאידך קורא את הספר בשם „ספר זמנים" (גם לא „ספר מועד") — להדגיש, דאע"פ שב־עיקרם הם חיובים על הגברא, מ"מ גדלה מעלת קיום המצות של הגברא, שפועל בזמן, ועוד יותר — שפועל בעצם החפצא של הזמן, והיינו שלא זו בלבד שמקיים מצות בזמן שכבר מובדל משאר הזמנים — ימי מועד, אלא שפועל בעצם החפצא דהזמן[52], גם בהזמן שאינו קדוש בקדושת שבת ויו"ט.

ומודגש ביותר בזה שלא הקדים הרמב"ם הל' קדוש החודש לפני כל המצות התלויות בזמנים ידועים, וביחד עם זה קוראו ספר זמנים, להשמיענו דעיקר החידוש בספר זמנים הוא לא (רק) זה שב"ד מקדשים חדשים ומעברים שנים, שנתקדש יום ר"ח וימי היו"ט[53], שימים אלו נבדלו משאר ימי השנה ב־קדושתם, כ"א הפעולה הנעשית בגוף ה־חפצא דזמן (שאינו מועד), והוא ע"י קיום המצות של הגברא[54].

וי"ל שזהו הפירוש (הפנימי) בהכתוב שמביא הרמב"ם „נחלתי עדותיך לעולם", שע"י קיום המצות ד„עדותיך" באופן ד„נחלתי" הרי הוא פועל „לעולם", והיינו שמחדש ומוסיף בעצם גדר הזמן, כי זמן עצמו גדרו שינויים והתחלקות[55], והאדם בקיום המצות התלויות בזמנים אלו, אחשבי' להזמן[56], שפועל בו קיום ותמי־דיות[57].

(משיחות ערב חג השבועות תשד"מ, תשמ"ה)

---

52) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 63 ואילך — בביאור הטעם שקדוש החודש הוי מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל. ע"ש בארוכה.

53) ראה רמב"ם הל' קדוש החודש ספ"ה. שם ה"ז. סהמ"צ מ"ע קנג.

54) וזה שקיום המצות של הגברא פועל בעצם (וכללות) חפצא דזמן (ואפילו יותר מקידוש החודש כו' של ב"ד — ראה בארוכה לקו"ש שם) — י"ל שהוא מטעם הנ"ל (בפנים ס"ג ואילך) גופא, שחיובי גברא שבמצות הם באופן תמידי, לא רק בעת קיום המצות בפועל בזמנם (ועד שפועל ומשפיע בפעולת הגברא באופן תמידי, בין שבת לשבת, יו"ט ליו"ט וכיו"ב — כנ"ל ס"ה), ולכן ה"ז פועל גם בעצם החפצא דזמן, כבפנים.

55) ראה לקו"ש שם ע' 62. וש"נ.

56) להעיר ממשנ"ת (לקו"ש ח"ח ע' 54. וש"נ. לקו"ש חגה"ש תנש"א ס"ג ואילך (וס' השיחות תנש"א ח"א ע' 452 ואילך)) במצות ספה"ע, דמנין של זמן מצד עצמו אינו מציאות, ורק כשהוא ע"פ ציווי התורה נעשה ל„מציאות", וע"ד מצותי' אחשבי' (ראה בכורות י, א. פרש"י ביצה כז, ב ד"ה חלה. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך אסורו חשובו).

57) להעיר מתניא פכ"ה „ויחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד". וראה שם לעיל (לא, ב) ו„שליט ומושל עליו".